

בס"ד. שיחת ח"י אלול, ה'שית.

בלתי מוגה

א. אודות ח"י אלול כתב כ"ק מו"ח אדמו"רי שהוא יום הולדת של מורנו הבעש"ט ואדמו"ר הזקן. וע"פ הידוע שביום הולדתו של אדם מזלו גובר (והמקור לזה — ככל ענין בנסתר שמרמוז גם בנגלה — בירושלמי²), מובן, שבח"י אלול נעשית הגברת הכחות של מורנו הבעש"ט ואדמו"ר הזקן.

אודות ענינם של מורנו הבעש"ט ואדמו"ר הזקן מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר³ שהבעש"ט סלל דרך לכאו"א מישראל אפילו פשוט שבפשוטים שיוכל לעבוד את השי"ת, ואדמו"ר הזקן הראה איך שכאו"א מישראל אפילו פשוט שבפשוטים יכול לעבוד את השי"ת. ובמק"א מובא הלשון שהבעש"ט העמיד סולם שהכל (גם אנשים פשוטים) יוכלו לעלות עליו, ואדמו"ר הזקן הראה איך לעלות בהסולם.

ואף שלא נתפרש שם מהי הדרך או הסולם, הרי זה מובן ממ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴ שענינו של הבעש"ט הוא אהבת ה' אהבת התורה ואהבת ישראל, או (כפי שמובא לפעמים) בסדר הפוך, אהבת ישראל אהבת התורה ואהבת ה' (מלמעלמ"ט או מלמטלמ"ע).

ב. ג' אהבות אלו, אהבת ישראל אהבת התורה ואהבת ה', קשורות זב"ז, ועד שכולם חד⁵.

ובלשון המשנה: "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו". — ולהעיר מדיוק הלשון "בריות" דייקא, ע"ד מ"ש אדמו"ר הזקן

(1) "היום יום" ח"י אלול. ובכ"מ.

(2) ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם. וראה סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 331 ואילך. ח"ב ע' 398 ואילך. וש"נ.

(3) "התמים" ח"ב ע' נח. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' שסה. סה"מ תש"ח ע' 292. סה"מ אידיש ע' 202. סה"ש תרצ"ו ע' 121. תשי"ב ריש ע' 50. וראה לקו"ש ח"ט ע' 246 ואילך. 251 ואילך.

(4) סה"ש תש"ה ע' 120.

(5) ראה שיחת י"ט כסלו תש"ט ס"י — קונטרס י"ט כסלו שנה זו (סה"מ תשי" ריש ע' 105). ולאח"ז בסה"ש תש"ט ע' 291. וש"נ. (6) ראה ספר הערכים חב"ד ערך אהבת ישראל ס"ו (ע' תרכו ואילך). וש"נ. (7) אבות פ"ג מ"י. וראה קונטרס תורת החסידות ע' 24. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שלו (נעתק ב"היום יום" ו תשרי).

בתניא פרק ל"ב בביאור מארז"ל⁸ "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", ש"אף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו ולכן נקראים בשם בריות בעלמא", היינו, שאין בהם שום יתרון ומעלה מלבד היותם בריות של הקב"ה [ועד המסופר בגמרא⁹ שנודמן לר' אלעזר אדם אחד שהי' מכוער ביותר ואמר כמה מכוער אותו האיש, והשיב לו, "לך ואמור לאומן שעשאני כו"ן], "צריך למשכן כחבלי עבותות אהבה . . לקרבן לתורה ועבודת ה'", ועד"ז בנוד"ד, שאפילו בנוגע ל"בריות בעלמא" אמרו "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו" —

שמוזה מובן שכאשר חסר באהבת ישראל ("אין רוח הבריות נוחה הימנו") ה"ז הוכחה שחסר באהבת התורה ואהבת ה' ("אין רוח המקום נוחה הימנו").

ובפרטיות יותר:

אהבת ה' לבדה יכולה להביא להתבודדות בכלל ובפרט מאנשים פשוטים. ועד"ז אהבת התורה לבדה יכולה לפעול שיהי' יקר בעיני עצמו ובמילא יתבודד משאר בני". ולכן מדגישים שאין להסתפק באהבת ה' ואהבת התורה, אלא צ"ל גם אהבת ישראל, ויתירה מזה, החסרון באהבת ישראל מורה על חסרון גם באהבת ה' ואהבת התורה.

אהבת ישראל נותנת חיזוק באהבת התורה ופועלת שאהבת ה' תהי' אמיתית. אהבת ה' ואהבת התורה פועלים ומביאים לידי אהבת ישראל.

ג. ובענין זה יש נתינת כח מיוחדת בח"י אלול:

אפילו אם במשך השנה כולה הי' חסר בג' האהבות ושייכותן זל"ז, הרי, בבוא ח"י אלול, יום ההולדת של מורנו הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, שבו נעשית הגברת כחותיהם, ניתוסף כח בג' האהבות ושייכותן זל"ז.

ובפשטות — שנעשית ההכרה במוח והרגש בלב שאי אפשר לחלק ולהפריד בין ג' האהבות, אהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת ה', כיון שכולם חד, כשם שישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד¹⁰.

*

⁸ ע' 125.

⁹ אבות פ"א מי"ב.

¹⁰ ראה זח"ג עג, א.

⁹ תענית כ, ריש ע"ב. וראה לקר"ש חט"ו

ד. ענינם של י"ב הימים מח"י אלול עד ראש השנה — מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹ — שבהם צ"ל חשבון הנפש על י"ב חדשי השנה, יום לחודש יום לחודש, החל מח"י אלול עצמו שהוא היום דחשבון הנפש על חודש תשרי שעבר, שבו היו רבים מהנמצאים כאן ביחד עם כ"ק מו"ח אדמו"ר בחיים חיותו בעלמא דין.

וכיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר אומר שח"י אלול הוא יום החשבון על חודש תשרי שעבר, בודאי שגם הוא בעצמו עושה חשבון על חודש תשרי שעבר.

ובהקדמה — שישנם כאלה שפוחדים שלאחרי ההסתלקות נעשה "במתים חפשי"¹², אבל, האמת היא שלא על כולם נאמר "במתים חפשי", כמבואר בספר חסידים¹³ שצדיקים שנקראים חיים אפילו במיתתם¹⁴ אינם כשאר המתים (ככל אדם¹⁵) שהם חפשי מן המצוות, אלא גם לאחר ההסתלקות יש להם כל החיובים כמו שהיו מקודם.

ועפ"ז יש לבאר מ"ש בגמרא¹⁶ שלאחרי הסתלקותו של רבינו הקדוש ה' בא לביתו בכל ערב שבת לקידוש היום, ובספר חסידים¹⁷ מוסיף שהי' "פוטר את הרבים (בני הבית) ידי חובתן בקידוש היום" (אף שמי שאינו מחוייב בקידוש היום אינו יכול להוציא י"ח את החייבים¹⁷) — כיון שרבינו הקדוש אינו בכלל שאר המתים שהם חפשי מן המצוות, אלא יש עליו החיוב דקידוש היום (וכל שאר החיובים) כמקודם.

ועפ"ז מובן גם הסיפור שמובא בעמק המלך¹⁸ שצירפו את אברהם אבינו כעשירי למנין — כיון שאינו בכלל שאר המתים שהם חפשי מן המצוות.

וההסברה בזה — שאצל נשמות כלליות, אשר, כל ענינם במשך כל ימי חייהם ה' שמסרו עצמם לגמרי עבור תלמידיהם ומקושריהם וכלל

המהרש"א בחדא"ג ב"ב קסד, ב) — שה"ג (להחיד"א) ח"א מע' גדולים ערך ראב"ן. ברית עולם (להחיד"א) לס' חסידים שם.

16) כתובות קג, א ובחדא"ג מהרש"א שם.

17) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרע"א ס"ז. וראה גם שיחת אחרון של פסח ס"ו (לעיל ע' 26).

18) הקדמה הג' פ"י. הובא והועתק בס' תולדות חב"ד באה"ק פט"ו (ע' פח).

11) סה"ש תש"ג ע' 177. ע' 179. וראה גם "פתח דבר" לקונטרס ח"י אלול שנה זו (סה"מ תש"י ע' 270. לעיל ע' 187. וש"נ).

12) תהלים פח, ו. וראה שבת ל, א. וש"נ. 13) סימן תתשכט.

14) ברכות יח, סע"א.

15) כדיוק הלשון (שבת שם) "כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות", "אדם" דייקא, היינו, סתם אדם, משא"כ צדיקים שהם בדרגא נעלית כו' (ע"ד מ"ש

ישראל, אין שום סיבה צדדית שתוכל להפרידם מענינם העיקרי, כך, שגם עכשיו לא יפרדו מעל צאן מרעיתם¹⁹ — שנמצאים גם עכשיו בעלמא דין וחייבים בכל עניני התומ"צ — לעזור ולסייע להם בכל עניניהם, כאמור, לפטור את הרבים, ולא שייך אצלם הענין ד"חפשי", אלא הם חייבים בכל הענינים כמקודם, ואדרכה, ביתר שאת, כיון שנתבטלו הגבלות הגוף²⁰ (וכדאיתא בתניא²¹ שאפילו צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים ה"ה יש מי שאוהב, משא"כ לאחר שמתבטלים הגבלות הגוף).

ומזה מוכן גם בנוגע להחשבון דח"י אלול על חודש תשרי שעבר — שגם לאחר ההסתלקות ה"ה מחוייב בזה ועושה זאת כמקודם, כבשנה שעברה, לפני שנתיים ושלש, ולפני שלושים שנה, מאז שמסר את עצמו עבור תלמידיו ומקושריו לעזור ולסייע להם בכל הענינים.

ה. החשבון שעושה כ"ק מו"ח אדמו"ר בח"י אלול על חודש תשרי שעבר הוא גם בנוגע לכל הברכות שניתנו על ידו בחודש תשרי שעבר.

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר לי שאף פעם לא נשאר בפשיטת רגל ("באנקראַט") ח"ו, והי' נאמן ובטוח בתשלום כל התחייבויותיו, וכיון שכן, בודאי שימלא את כל ברכותיו.

הרבי מצדו — כיון שהבטיח, בודאי ביכלתו לקיים, דאל"כ, לא הי' מבטיח. אבל, ישנו תנאי בדבר — ההתקשרות אל הרבי, והאמונה שגם עכשיו יכול למלא ובודאי ימלא את ברכותיו.

כ"ק מו"ח אדמו"ר דיבר פעם אודות מחשבות זרות בתפלה, שזהו כמשל אדם שמקיש על דלתו של המלך, וכשהמלך בא ופותח לו את הדלת, מסתלק והולך לדרכו, ודוגמתו בנמשל, כמארו"ל²² "לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל", שההכנה דסידור שבחו של מקום היא בדוגמת ההקשה על דלתו של המלך, והתפלה עצמה היא העת רצון שהמלך פותח את הדלת, וכשחושב מחשבות זרות בתפלה, ה"ז כמו שמסתלק והולך לדרכו בה בשעה שהמלך פותח לו את הדלת²³.

ובנוגע לעניננו: לאחר שכולנו טבלנו היום במקוה, והתאספנו

19) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תו"א קיד, ד. (21) פל"ה. וראה שם פל"ז. וראה גם קמא.

20) ראה תניא אגה"ק ביאור לסי' ז"ך. (22) ברכות לב, סע"א. ושי"ג.

23) ראה גם סה"מ תרצ"ט ס"ע 95.

להתוועדות, בהתאם לרצונו של הרבי, ולא עוד אלא שההתוועדות עצמה היא בין ד' הכתלים של הרבי — ה"ז כמו שהקשנו על דלתו של הרבי, ובמילא, אין זה מן הראוי לקום ולהסתלק... אלא אדרבה, יש לנצל הזדמנות זו להתקשר אל הרבי, ע"י לימוד תורתו וציור פניו.

כל אלה שראו את הרבי — יציירו לעצמם את צורת פניו, במכ"ש וק"ו ממ"ש בגמרא²⁴ שרבינו הקדוש אמר "הא דמחדדנא מחבראי דחזיתי לר' מאיר מאחוריו ואילו חזיתי מקמי' וכו'", ועד שמצינו בירושלמי²⁵ ש"מקלו של ר' מאיר היתה בידו (של א' מזקני גליל) והיא היתה מלמדתו דעת".

וע"י ההתקשרות אל הרבי — בודאי יתמלאו כל ברכותיו.

*

ו. ידוע שב"אלול", שמו של חודש החשבון על העבודה דכל השנה, מרומזים הר"ת של כל עניני העבודה — ג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח:

"אלול" ר"ת "אני²⁶ לדודי ודודי לי"²⁷ — שהו"ע התפלה, קו העבודה, כמארז"ל²⁸ "איזו היא עבודה שכלב זו תפלה".

"אלול" ר"ת "איש²⁹ לרעהו ומתנות לאביונים"³⁰ — שהו"ע הצדקה וגמילות חסדים.

ו"אלול" ר"ת "אנה³¹ לידו ושמתי לך"³² שנאמר בערי מקלט, שרומז על קו התורה, כדלקמן.

ז. ויש לבאר תחילה כללות הענין דערי מקלט לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה — "ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה" — ובהקדמה³³:

אצל אוה"ע ישנו עונש של ישיבה בבית-כלא, משא"כ בתורה, להבדיל, עלי' נאמר³⁴ "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", לא

(30) ספר ערוגת הבשם, א"ר (ר"ס תקפא)

(24) עירובין יג, ב.

בשם ס' אמרכל.

(25) מו"ק פ"ג ה"א. נדרים פ"ט ה"א.

(31) משפטים שם.

וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1096 הערה 26.

(32) ל"ת, שעה"פ וסה"ל עה"פ. פע"ח שם.

(26) שה"ש ו, ג.

(33) בהבא לקמן — ראה גם אג"ק ח"ט

(27) שעה"פ עה"פ. משפטים כא, יג.

ע' קצד. לקו"ש חכ"ה ע' 215 הערה 17.

(28) פע"ח שער ר"ה פ"א. ועוד.

וש"נ.

(28) תענית ב, א.

(34) ואתחנן ד, ו.

(29) אסתר ט, כב.

מצינו עונש של ישיבה בבית-כלא. — מצינו אמנם ש"מכניסין אותו לכיפה"³⁵, אבל, אין זה עונש של ישיבה בבית-כלא, כי אם בתור הכנה והתחלה דעונש אחר (עונש מיתה).

וטעם הדבר:

אוה"ע יודעים אודות (ויש להם) עולם אחד בלבד, עולמנו זה, שבו חיים שבעים שנה, שמונים שנה, כמ"ש³⁶ "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה", ולכל היותר, "והיו ימיו מאה ועשרים שנה"³⁷, ובמילא, כאשר אדם חוטא ופוגם ועובר את הדרך, וגורם נזק וקלקול לעולם (העולם היחידי שקיים), תופסים אותו וסוגרים אותו לבדו בבית-כלא כדי שלא יגרום נזק וקלקול לעולם.

ואף שע"ז נוטלים ממנו את החפשות הדרושה כדי למלא תפקידו, ובמילא, בטל אצלו כללות הענין דשכר ועונש וכללות תכלית בריאתו במשך שאר שנות חייו, שע"ז נעשה "אויס מענטש" — הרי זה דבר המוכרח, בלית ברירה, לצורך מניעת נזק וקלקול לרבים, שכן, כשמדובר אודות יחיד ורבים, מכריעים הרבים את היחיד, ובהכרח להפקיר את היחיד לטובת הרבים.

אבל ע"פ תורה, להבדיל, שהיא תורת חיים ותורת חסד, "טוב לשמים וטוב לבריות"³⁸ — לא יתכן להפקיר דבר אחד בשביל דבר שני, גם לא להפקיר את היחיד ולגרום לו נזק לצורך מניעת נזק לרבים.

[ובסגנון דנגלה דתורה — שהרי לכל דבר יש מקור בנגלה דתורה — כל קבוע כמחצה על מחצה, ואינו בטל ברוב³⁹].

תורה — אינה גורמת נזק, וגם עונשי התורה אינם לשם עונש סתם, אלא לצורך תיקון החטא⁴⁰, ולכן, לא שייך עונש של ישיבה בבית-כלא, שע"ז שוללים ממנו את האפשרות והיכולת למלא תפקידו ושליחותו.

"ימים יוצרו ולו אחד בהם"⁴¹. לכל אדם נקבע בב"ד של מעלה זמן מוגבל של ימים כדי למלא תפקידו ושליחותו, וכל רגע ורגע בימי חייו

39) כתובות טו, א.

40) ראה לקו"ש חכ"ב ס"ע 71 ואילך.

וש"נ.

41) תהלים קלט, טז.

35) סנהדרין פא, ב — במשנה.

36) תהלים צ, יו"ד.

37) בראשית ו, ג.

38) קידושין מ, א.

צריך לנצל למילוי תפקידו ושליחותו, ולכן, אי־אפשר להענישו בשיבה בבית־כלא שעיי"ז מונעים ממנו למלא תפקידו ושליחותו בחיים.

ככל מעמד ומצב שהוא, גם אם חטא ופגם ועבר את הדרך, מוטל עליו החיוב להמשיך במילוי תפקידו ושליחותו בחיים, ו"בהדי כבשא דרחמנא למה לך"⁴², וכפי שכותב אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁴³ שאין אתנו יודע עד מה בסוד הבירורים, ולכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו צריך לקיים כל מצוה שבאה לידו, מבלי לעשות חשבון איך יקיים דין ב"חושן משפט" בשעה שעדיין חסר אצלו בקיום הדינים ד"אורח חיים", וכיו"ב.

[ושאני עונש מיתה — (א) שאין זה באופן שמפקירים מציאותו בשביל טובת הרבים, כי אם, שמצד עצמו (כיחיד) מגיע לו עונש מיתה, בשביל התיקון שלו, (ב) ואין זה באופן ששוללים ממנו האפשרות למלא תפקידו ושליחותו בחיים, כי, לאחר שהתורה (ובמילא גם ב"ד של מעלה) פוסקת שאינו צריך לחיות יותר, אין לו עוד תפקיד ושליחות].

ומזה מובן שתוכנה של ישיבה בעיר מקלט למכה נפש בשגגה אינו עונש של ישיבה בבית־כלא — כי, גם בהיותו במעמד ומצב ש"גואל הדם" יכול להרגו מוטל עליו החיוב למלא תפקידו ושליחותו⁴⁴, ובמילא, אי־אפשר להושיבו בבית־כלא ולמנוע ממנו למלא תפקידו ושליחותו — כי אם עונש של גלות, כמ"ש החינוך⁴⁵ "שיצטער צער גלות . . שנופרד האדם מאוהביו ומארץ מולדתו כו", אבל, ביחד עם זה, צריכים ליתן לו כל הדרוש למילוי תפקידו ושליחותו כאדם חפשי, ועד כדי כך, ש"תלמיד שגלה מגלין רבו עמו"⁴⁶, היינו, שעם היותו תלמיד שאינו הגון, מ"מ, מגלין רבו עמו, כדי שיוכל ללמוד תורה מרבו כמקודם.

ח. וביאור הענין דעיר מקלט לנוס שמה מכה נפש בשגגה — בעבודת האדם:

מכה נפש — קאי על החוטא ופוגם ועובר את הדרך, שעיי"ז פוגם בנפשו, בנפש האלקית ובנפש הבהמית, אלא, שנפש האלקית היא בקיום

(45) מצוה תי.

(46) מכות יו"ד, א. רמב"ם הל' רוצח

ושמירת נפש רפ"ז. וראה לקו"ש חכ"ט ע' 33 ואילך.

(42) ברכות יו"ד, סע"א.

(43) אג"ק שלו ח"א ע' רסו.

(44) ויתירה מזה — גם מי שנגמר דינו

למיתה, כל זמן שהוא עדיין חי, ה"ה מחוייב בציצית ותפילין ושאר חיובי התורה.

נצחי, ואי אפשר להפרידה מאלקות, כי, גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית'⁴⁷, אבל בנוגע לנפש הבהמית, ה"ז בבחינת "מכה נפש".

והטעם שנקרא "מכה נפש בשגגה" — יש לומר, ע"פ מארז"ל⁴⁸ "אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות", וכיון שלולי ה"רוח שטות" לא הי' עובר עבירה, אי אפשר לדון ולהעניש אותו על הכאת נפש, שהרי אפילו אצל אוה"ע לא מענישים שוטה רח"ל,

[ועפ"ז יש לבאר מ"ש בגמרא⁴⁹ ש"סנהדרין ההורגת אחד לשבעים שנה נקראת חובלנית .. רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים אילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם" — דלכאורה אינו מובן: כאשר ע"פ תורה ישנו חיוב מיתה אי אפשר לוותר ולפטרו, ואמרז"ל⁵⁰ "כל האומר הקב"ה וותרן הוא יותרו חייו" — כי, התנאים והאמוראים שלמדו תורה (ביחד עם המאור שבתורה) כפי שהיא בשרשה למעלה⁵¹, האיר אצלם אור התורה כפי שהיא תורת חסד, ובמילא, היו יכולים למצוא על כאו"א לימוד זכות (וע"ד אופן עבודתו של הרה"צ ר' לוי יצחק מבארדיטשוב⁵²). ומתחיל מהלימוד זכות הכללי — "אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות"],

ואעפ"כ, לא פוטרם אותו לגמרי, כיון שהוא אשם בכך שהניח ("ער האָט צוגעלאָזט") להרוח שטות להכנס ולשלוט בו, ולכן דנין אותו (עכ"פ) כמכה נפש בשגגה.

והתיקון לזה — "ונס אל אחת מן הערים האל"⁵³, ערי מקלט: איתא בגמרא⁵⁴ "מנין לדברי תורה שהן קולטין, שנאמר⁵⁵ את בצר במדבר וגו' [וכתיב בתרי"ג]⁵⁶ וזאת התורה", היינו, ש"עיר מקלט" קאי על תורה.

והביאור בזה — ע"פ מארז"ל⁵⁷ "אמר הקב"ה לאדם נרי בידך ונרך בידי, נרי בידך זו התורה, דכתיב⁵⁸ כי נר מצוה ותורה אור, ונרך בידי זו הנפש, דכתיב⁵⁹ נר ה' נשמת אדם, אם שמרת את נרי אני משמר את נרך",

47 תניא ספכ"ד.	53 ואתחנן ד, מב.
48 סוטה ג, א.	54 מכות יו"ד, א.
49 מכות ז, א — במשנה.	55 שם, מג.
50 ב"ק ג, סע"א.	56 שם, מד.
51 ראה ביאורי זוהר לאדמו"ר האמצעי וישלח כ, ב.	57 דב"ר פ"ד, ד. וראה תו"מ סה"מ סיון ע' שם ואילך.
52 ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' תקלה. ח"ה ע' פח. סה"ש תרצ"א ע' 203. קיץ ה'ש"ת ע' 116.	58 משלי ו, כג.
	59 שם כ, כז.

שמזה מובן שהתורה היא חיות הנפש, ולא עוד אלא שהתורה היא גם החיות של נפש הבהמית, כמובן מזה שאצל בני" גם חיות הגוף הגשמי הוא מנפש האלקית (כמבואר בתניא⁶⁰ ובארוכה בקונטרס ומעיין⁶¹), ולכן, ע"י הקליטה בתורה (דברי תורה קולטין) שממנה נמשך חיות הנפש, נעשה התיקון ד"מכה נפש (בשגגה)".

וזהו תוכן הרמז בהר"ת ד"אלול", "אנה לידו ושמתי לך" — שכאשר עושים חשבון הנפש דכל השנה ורואים שחסר פה ושם, וישנם ענינים בלתי-רצויים שהם בבחינת מכה נפש בשגגה ("אנה לידו"), אין ליפול ביאוש ח"ו, כיון שהקב"ה אומר "ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה", ערי מקלט, שזהו"ע התורה, "דברי תורה קולטין".

ט. ויש להוסיף ולדייק בהלימוד "מנין לדברי תורה שהן קולטין שנאמר את בצר במדבר וגו' וזאת התורה" — שמעתיקים מהכתוב גם תיבת "במדבר" (אף שלצורך הלימוד עצמו מספיק לכתוב "את בצר גו' וזאת התורה", ללא תיבת "במדבר") — שהקליטה דתורה מועילה גם כאשר נמצאים "במדבר".

ובהקדמה:

כשפונים ליהודי אמריקאי ומספרים לו אודות קיומה של "תורה", שואל: "תורה" — כמה שנים קיימת? ועונים לו: שלשת אלפים ושלש מאות שנה לערך. — מגיב בפליאה: אם-כן, הרי זו הסטורי" ישנה ("איניטשענט היסטערי")!

מה היא — ממשיך לשאול — התורה הזאת? ועונים לו: התורה מורה לאדם כיצד להתנהג. בבוקר, בקומו משנתו, צריך ליטול ידיו, ואח"כ צריך לילך לבית-הכנסת יחד עם העשרה בטלנים כדי להתפלל בציבור.

תפלה — ממשיך לשאול — כמה זמן לוקחת? לא הרבה — עונים לו — שלושים דקות לערך. נו, ואח"כ — ממשיך לשאול — מה עושים? אח"כ — עונים לו — אומר הרבי שצריכים לומר שיעור תהלים. ומה אח"כ — ממשיך לשאול? אח"כ, עונים לו, צ"ל קביעות עתים לתורה.

— "טערעפל", עונה הוא, ה"ז בזכוז זמן ("ווייסט אָו טיים")...

נו מילא, ומה הלאה, ממשיך לשאול? אח"כ, עונים לו, צריכים לאכול פת שחרית, שע"ז מבטלים כמה מחלות⁶².

— איזה סיפורים מספרים לי ("וואָט קינד אָוו ביזנעס איז דעט"), שואל בתמיהה, בימינו אלו גילו דברים חדשים, ומה מספרים לי מהתורה שנכתבה לפני 3300 שנה?! ...

ובכל אופן — ממשיך לשאול — לאחרי כל זה הנני כבר חפשי? כן, עונים לו, לאח"ז הנך יכול לילך לעסקיך, אבל, הנך צריך להזהר מגניבה, השגת גבול, לשון הרע, עליך להפריש מעשר מהרווחים בעסק, בשבת ויו"ט צ"ל העסק סגור, וגם בימות החול, עליך להפסיק באמצע העסקים ("אינמיטן די רעכטע ביזנעס") ולחזור לבית-הכנסת בין העשרה בטלנים ולהתפלל מנחה, ובלילה עליך להתפלל מעריב, ולאחרי מעריב הנך יכול לאכול "סאָפּער".

ולאחרי כל הבעיות ("טראָבעל'ס") שצריך לעבור במשך כל היום — ממשיך לשאול — הנני כבר חפשי לגמרי? יכול אני לצפות ב"טעלעוויזיע", לילך ל"מואָני", לשחק "ברידזש" וכיו"ב? — לא, עונים לו, הגמרא⁶³ אומרת ש"לא איברי ליליא .. אלא לגירסא", היינו, שבלילה צריכים ללמוד תורה.

גמרא — שואל הוא — מה היא, וכמה זמן קיימת? ועונים לו, לפני 1900 שנה לערך היו רבינא ורב אשי שסידרו הגמרא, ושם כתוב, כאמור, שצריכים לנצל את הלילה ללמוד תורה! ואח"כ צריכים לקרוא קשעהמ"ט ולעשות "חשבון הנפש" על כל היום!

א"כ — מפטיר בסיום השיחה — אין זה בשבילי, כי, בסדרים כאלה אי אפשר לעשות "ביזנעס"! ...

ולכאורה יכול לטעון: כיון שנמצא לבדו ב"מדבר", מדבר ברוחניות — איך יוכל להזהר מ"נחש שרף ועקרב", ולא זו בלבד אלא גם לפעול על הזולת? ! והמענה לזה — שיש לו את הכח מאברהם אבינו, "אחד הי' אברהם"⁶⁴, שנקרא "אברם העברי"⁶⁵, "ע"ש ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד"⁶⁶.

וזהו גם הדיוק "את בצר במדבר וגו' וזאת התורה":

65) לך לך יד, יג.

66) ב"ר ספמ"ב.

62) ראה ב"ק צב, ב. וש"נ.

63) עירובין סה, א.

64) יחזקאל לג, כד.

גם כשנמצאים "במדבר", הרי, ע"י התורה ("וזאת התורה") ישנו הכח להיות במעמד ומצב של "בצר", עיר בצורה מוקפת חומה דלתיים ובריח⁶⁷, חומה שעל ידה נעשית ההגנה מפני השפעה בלתי-רצויה מהמדבר, ודלתיים ובריח שפותחים אותם מזמן לזמן לצורך ההשפעה ד"בצר" על ה"מדבר" (ע"פ הוראת והשגחת שומרי החומה, שהם קובעים מתי ולכמה זמן לפתוח הדלתות, את מי להוציא מבצר למדבר ואת מי להכניס מהמדבר לבצר).

ועי"ז פועלים את התכלית ד"בצר במדבר" — שלא זו בלבד ש"בצר" נשארת בשלימותה, אלא עוד זאת, שנעשית ההשפעה ד"בצר" על ה"מדבר", שתמורת זה שה"מדבר" מצ"ע הוא "ארץ . . לא ישב אדם שם"⁶⁸, יתקיים סוף סוף מ"ש⁶⁹ "ישם מדבר לאגם מים גוי ויושב שם רעבים ויכוננו עיר מושב ויזרעו שדות ויטעו כרמים וגוי".

י. אמנם, בהקליטה דתורה להציל "מכה נפש בשגגה" ישנו תנאי — "וזאת התורה אשר שם משה", שצ"ל "תורת משה" דוקא:

כדי להנצל מ"גואל הדם", "הוא שטן הוא יצה"ר הוא מלאך המות"⁷⁰, לא מספיקה ההחלטה להתנהג ע"פ התורה, כי, היצה"ר הנקרא "דער קלוגינקער" יכול להטות את שכל האדם (ע"י הרצון שמטה את השכל) שיהי' נדמה לו שמתנהג ע"פ התורה. וכמ"ש הרמב"ן⁷¹ שיכול אדם להיות "נבל ברשות התורה".

והעצה לזה — "וזאת התורה אשר שם משה" — שההנהגה ע"פ התורה תהי' ע"פ הוראת משה דוקא, ואתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא⁷², משה שבדורנו.

צריכים להתנהג ע"פ הוראותיו של משה בכל הענינים, ולדוגמא בנוגע ללימוד התורה ("וזאת התורה אשר שם משה") — שהלימוד צריך להיות ביראת שמים, ונעשה ע"י הקדמת התפלה, כלשון חז"ל⁷³ "מבית הכנסת לבית המדרש" (תפלה ואח"כ תורה), שבאה לאחרי ההקדמה ד"אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש"⁷⁴.

ועי' קיום הוראותיו של משה ("תורת משה") מצליחים לעבור את

71 ר"פ קדושים.

72 תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

73 ברכות בסופה. וש"נ.

74 שם רפ"ה (ל, ב).

67 ע"פ לשון הכתוב — דברים ג, ה.

68 ירמי' ב, ו.

69 תהלים קז, לה-לו.

70 ב"ב טז, א.

המדבר ("את בצר במדבר גו' וזאת התורה אשר שם משה") ולהנצל מ"נחש שרף ועקרב"⁷⁵,

— בזמן המלחמה היתה קבוצה מאנ"ש במקום מסויים שלא יכלו ליצור קשר עם הרבי לשאול חו"ד ע"ד נסיעתם, והתנהגו ע"פ הכלל הידוע שבמקרה כזה שואלים אצל "א' עולם'שן" ועושים להיפך... ועי"ז הצליחו להציל חייהם כו' —

וכך ממשיכים בקיום הוראותיו של משה שבדורנו, ובההתקשרות אליו, עד ביאת המשיח, וגם לאח"ז.

— ישנם כאלה שחולמים חלומות וחושבים שבביאת המשיח יהי' איזה רבי אחר ("עפעס אן אַנדער רבי"). האמת היא, שכשיבוא משיח יהי' לנו את הרבי שלנו ("מיר וועלן האָבן אונדזער רבי'ן"). יהי' אותו הרבי ואותם החסידים.

הרבי סיפר לי⁷⁶ שאביו אדמו"ר נ"ע הי' נוהג להניח את האפיקומן של בני הבית ביחד עם האפיקומן שלו, וכששאל אצלו טעם הדבר, השיב לו, שהאפיקומן הוא זכר לקרבן פסח שנאכל בחבורה לכל בני הבית, וכך יהי' גם כשיבוא משיח. ומזה מובן שגם כשיבוא משיח יהיו כל השייכים אל הרבי (בני הבית) ביחד עם הרבי.

יא. ויש להוסיף בביאור המשך הכתוב — "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל":

"לפני" הוא (גם) מלשון פנימיות, והפירוש ד"זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל", הוא, שמשה השתדל ("משה האָט זיך אָפגעגעבן") להגיע ("דערלאַנגען") להפנימיות דבנ"י (והרי כל אחד יודע עד כמה קשה להגיע להפנימיות).

ומזה מובן שההתקשרות למשה צריכה להיות "כמים הפנים לפנים"⁷⁷ — להפנימיות דמשה.

ובלשון הכתוב⁷⁸: "לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי' אבקש", שע"י התגלות פנימיות הנשמה ("פני") מגיעים להפנימיות דלמעלה ("פניך הוי'")⁷⁹, ודוגמתו גם בנוגע להרבי, משה שבדור, שהוא ממוצע המחבר⁸⁰.

75) עקב ח, טו. 76) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' קעט. 77) תהלים כז, ח. 78) ראה תו"מ סה"מ אלול ע' רפא ואילך. וש"נ. 79) ספר השיחות תורת שלום ע' 158. 80) משלי כז, יט.

אלה שעד עתה "לקחו" את החיצוניות של הרבי צריכים להשתדל עתה "לקחת" את הפנימיות שלו, ואלה שגם בעבר לקחו את ה"פנימיות", צריכים להוסיף ולקחת הפנימיות דפנימיות.

יב. ובענין זה יש נתינת-כח מיוחדת בח"י אלול — יום הולדת מורנו הבעש"ט ואדמו"ר הזקן:

רבותינו נשיאינו לדורותיהם הם ממלאי מקומם של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, ובמילא, כל אלה שמקושרים אל הרבי [גם אלה שנתקשרו אל הרבי לאחר שהרבי שלהם נסתלק ולא היו יכולים להשאר בלי רבי⁸¹], ה"ה מקושרים להבעש"ט ואדמו"ר הזקן, כיון שהרבי הוא ממלא מקומם. ולכן, ח"י אלול — יום הולדתם שבו נעשית הגברת כחותיהם של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן — הוא זמן מסוגל לחיזוק ההתקשרות אל הרבי, ממלא מקומם של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן.

יג. אמנם, היצה"ר הנקרא "דער קלוגינקער"⁸² יכול לבוא בלבוש של ענוה, ולטעון: ח"י אלול, יום הולדת מורנו הבעש"ט, עמוד האור ועמוד האש — מהי השייכות שלך לח"י אלול?!

בשלמא "א' עולם'שער איד" — גם כשנכנס ליחידות ומבקש עצה וכו', אינו יודע מעלת הרביים, מהו רבי, ולאידך, מחזיק הוא גם מעצמו... ואף שיוודע שהרבי הוא בדרגא שלמעלה ממנו, אין זה עליו שבאין-ערוך, וגם הוא — חושב לעצמו — אם רק יתייגע [שהרי ראש טוב יש לו, וכשיישן טוב ויקום עם ראש צלול, ויטייגע קצת], הרי "יגעת ומצאת"⁸³, כך, שיוכל להגיע לדרגתו של הרבי... וכמפורש בחז"ל — טוען הוא — ש"כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב"⁸⁴, והוא, שיש לו ראש טוב, על אחת כמה וכמה!... אבל הוא בתור חסיד, ובפרט חסיד חב"ד, שיוודע מהו רבי, ולאידך, יודע שפלות עצמו בעשותו חשבון הנפש אדעתא דנפשי, שהרי חסידים אינם אוהבים לרמות את עצמם...

— [וכידוע⁸⁵ הסיפור שתלמידי המגיד שאלו אצל המגיד אודות ענין מסויים מנא לי', והשיב, ששמע זאת מאליהו הנביא, ותשובה זו

83) מגילה ו, ריש ע"ב.

84) תדבאר רפכ"ה.

85) ראה תו"מ שם ע' קפא. וש"נ.

81) להעיר מלקו"ת (ראה לב, ג) "כמו

ד"מ אם הי' נמצא ברפואות לחבר גופו אל ראשו .. ואפילו חייבי כריתות כו".

82) ראה לקו"ד ח"ג תקטז, א. ועוד.

סיפקה את כולם, מלבד את אדמו"ר הזקן, שאמר שרוצה הוכחה... ואמר המגיד: "דאָס⁸⁶ קען נאָר אַ ליטוואַק" [...]

שואל את עצמו: איזו שייכות יש לי לח"י אלול, שאוכל "לקחת" מיום זה הוספה בתורה ויראת שמים ע"י חיזוק ההתקשרות!?

ומוסיף לטעון: בנוגע להבעש"ט — מובא במאמר חסידות⁸⁷ ש"נשמת הבעש"ט ירדה לעוה"ז להעיר את כלל ישראל משינתם שהם בבחי' התעלפות .. סגולה לזה שילחשו לו באזנו שמו ואז יקיץ מההתעלפות .. לחש באזניהם את שמם שנק' ישראל כו".

— סיפור כזה אירע אצל הרבי⁸⁸, שאמר שילחשו את שמו, שמו של הרבי, באזני' של אשה שהתעלפה, ועי"ז התעוררה מעלפונה. ולכאורה, מה נוגע ושייך לאותה אשה שמו של רבי בברוקלין שלא ראתה אותו מעולם?! אלא משום שנשמתו של הרבי היא צינור החיות דכלל ישראל. —

וכיון שנשמת הבעש"ט היא צינור החיות דכלל ישראל — יש לו שייכות אל הבעש"ט;

אבל אדמו"ר הזקן — טוען הוא — להיותו נשמה חדשה⁸⁹, דלא כשאר כל הנשמות שבזמננו שכבר היו בגלגול בעוה"ז (כדאיחא בכתבי האריז"ל⁹⁰), הרי, מצד גודל ההפלאה של נשמה חדשה, איזה שייכות יש לו (ובפרט בידעו שפלותו) לאדמו"ר הזקן!?

יד. והמענה לזה — שלאחרי כל החשבונות הנ"ל אודות גודל מעלת הרביים ושפלות מעמדו ומצבו, אין לו להתיימש ח"ו — כיון שנמצאים בחודש אלול, חודש הרחמים:

ידוע⁹¹ הביאור בעניניו של חודש אלול "ע"פ משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם".

בהיכל המלך — ישנם הגבלות, ש"אין נכנסים כי אם ברשות ואף

(לקו"ד ח"ג תעת, א ואילך. סה"ש תש"ע ע')

127 ואילך). סה"מ תש"ז ע' 256.

90 ראה שער הגלגולים הקדמה ו. ועוד.

91 (לקו"ת ראה לב, ב. וראה סד"ה לך

אמר לבי — קונטרס ח"י אלול שנה זו

(סה"מ תש"י ע' 285).

86 ראה גם סה"ש תרפ"ד ע' 53.

87 נדפס בהוספות לסה"מ תרס"ג ע')

רנא ואילך (בהוצאת תשנ"ד ע' קמב)) —

מכת"י לא נודע למי.

88 ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 516.

89 שיחת ח"י אלול תש"ה ס"ח ואילך

גם זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה"; אבל כשהמלך יוצא לשדה — יכול כל אחד, גם הוא במעמדו ומצבו, להיות "מחותן".

ובנוגע לענייננו:

גם מי שנמצא ב"שדה", שאינו מקום ישוב, אלא מקום דצמיחת עשב, מאכל בהמה, שמורה על נפש הבהמית, ועד ל"עשו גו' איש שדה"⁹² — הרי, בחודש אלול בא הרבי אליו בהיותו בשדה, ולא זו בלבד שהרבי אינו כועס (ברוגז) על הטירחא שהטריחוהו לבוא למקום ירוד כזה, אלא אדרבה, מקבלו בסבר פנים יפות ומראה לו פנים שוחקות, מתוך שמחה שממתיקה דינים (כידוע הסיפור עם אדמו"ר הזקן בהמאסר⁹³).

כשהרבי בא לשדה רשאין כל מי שרוצה להקביל פניו, וכולם עומדים מוכנים להקביל פניו, ולא צריכים אפילו להדחף... כיון שהרבי עצמו מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומשפיע לכולם.

צריכים רק לא להיות טפש, ולצעוק "אבא הצילני"... לא תובעים גדולות ונפלאות, אלא צעקה אחת פנימית: "אבא אבא הצילני, אבא אבא רחמני"...

ואז בודאי יתקיים הכתוב "אני לדודי ועלי תשוקתו"⁹⁴, "אין תשוקתו של הקב"ה אלא על ישראל"⁹⁵, היינו, שכל תשוקתו של הקב"ה היא אך ורק להשפיע טוב לישראל, ובפרט הטוב העיקרי דגאולה השלימה, שבקרוב יוליכנו הרבי לקראת משיח, אמן.

סה"ש תרפ"ו ע' 106.

(94) שה"ש ז, יא.

(95) יל"ש עה"פ (רמז תקצב בסופו).

(92) תולדות כה, כז. וראה אוה"ת תולדות

עה"פ (קמב, ב ואילך).

(93) ראה בית רבי ח"א רפי"ח ובהערה א'.